

Dr. H. de Jong

God is anders

wb Uitgeverij Van Wijnen - Franeker

© 2021 Uitgeverij Van Wijnen, Postbus 172, 8800 AD Franeker
www.uitgeverijvanwijnen.nl
Ontwerp omslag en binnenwerk Geert de Koning
ISBN 9789051946079
NUR 707

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd in welke vorm dan ook zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form whatsoever without
previous written permission from the publisher.

INHOUD

Ten geleide 7

Gods verkiezing-in-Christus 9

God is anders dan wij denken 31

1. Verbond of Testament 32
2. Menselijke keuzes tegenover Gods verkiezing 40
3. 'Godes regiment' 49
4. Vernedering van het huis van David 57
5. 'Verborgene die bij ons zijt' 66
6. Voorrang aan de toekomst 75
7. De onberispelijke berispt 82
8. De barmhartigheid roemt tegen het oordeel 90
9. De profetie van de hogepriester Kajafas 98
10. De HERE God is één 104
11. De Geest, het water en het bloed 113
12. Veel heil en zegen! 121

TEN GELEIDE

Wat bedoel ik met de titel van dit boekje ‘God is anders’? Wel, dat Hij door ons mensen, eigenlijk onverschillig of wij geloven of niet, óf te donker óf te licht afgeschilderd wordt. Ik zoek er mee het gesprek met de mensen die zo gauw klaarstaan met hun oordeel over Gods bestuur. Eigenlijk kun je dat van ons allemaal wel zeggen. We zijn kritische mensen, ook in het godsdienstige.

Als er een God is, zeggen of denken we, dan zou Hij toch nooit Isaäk boven Ismaël tot stamvader van Gods volk gekozen hebben. Als er een God is, dan zou Hij toch een figuur als de Perzische tiran Kores niet als een soort messias hebben ingeschakeld voor zijn heilsplan? Als er een God is, dan zou Hij toch, gelet op onze geschonden wereld, eerder aan Johannes de Doper met zijn bijl aan de wortel van de boom dan aan Jezus de voorkeur gegeven hebben. Als er een God is, dan zou Hij toch... Enzovoort, enzovoort. Onder andere over elk van deze drie opvallende keuzes vindt de lezer in dit geschrift een preek of en Bijbelstudie. Onze God is anders, merken wij.

En dan, sinds enige tijd draag ik een wat langer artikel bij mij dat ik geschreven heb over de verkiezing-in-Christus. Ik heb gezocht naar een uitgever, omdat ik deze verhandeling, die de grootte van een krantenartikel te boven gaat, graag onder mijn beroepsgenoten en anderen verspreid zou willen zien. De uitgever vindt het evenwel te klein voor een afzonderlijke publicatie en suggereerde dat ik het zou kunnen aanvullen met andere, kleinere, theologische opstelletjes. Het was niet al te moeilijk om op deze suggestie in te gaan.

Ik heb uit de voorraad preken of korte studies die ik in de tijd van mijn emeritaat gemaakt heb, er een twaalftal bij elkaar gezet die over een verscheidenheid van Bijbelteksten gaat. De

kennis van Gods Woord zou ermee gediend kunnen zijn, zeker in een tijd dat vanwege de coronapandemie op de lengte van de preek noodzakelijkerwijs bezuinigd wordt.

Maar voorop dus dat studietje over de verkiezing in Christus, de hoofdschotel van het menu. Als het de lezer vergaat zoals mijzelf, dan zal ook bij dit onderwerp de verrassing groot zijn: hoe de eeuwige verkiezing, helaas voor veel mensen tot een schrikbeeld geworden, een echt heilsplan blijkt te zijn. Ik ben dan ook benieuwd wat de lezer ervan vindt. Onze God staat op elk gebied hoog boven de doorsneegoden van deze wereld en overtreft elke verwachting en voorspelling. Hij is inderdaad heel anders. Veel genadiger dan wij denken? Ja! Veel strenger dan wij denken? Ook, zij het niet voorop! 'Want mijn gedachten zijn niet uw gedachten en uw wegen zijn niet mijn wegen, zegt de Here God' (Jes. 55:8). Ook voor mijn benadering van de uitverkiezing gaat de titel over het anders-zijn van God op. Het schrikwekkend dubbele dat de leer van de predestinatie ontstert verdwijnt eruit om plaats te maken voor Gods mensenliefde.

Het aantal en de volgorde van de stukjes daarna leunen aan tegen die van de Bijbel, daar moet verder niets achter gezocht worden. De aanhalingen uit de Schrift zijn meestentijds uit de vertaling '51 (van het NBG).

Henk de Jong
Zeist-Bilthoven, 1998-2021

GODS VERKIEZING-IN-CHRISTUS

Deze studie is niet bedoeld als een vervanging van de bekende Dordtse Leerregels, waarvan ik niet graag naar de oppervlakkige mode van deze tijd zou willen afwijken. Zo terecht immers maken wij daaruit op dat wij onze behoudenis niet aan onszelf te danken hebben, maar dat ze ons 'om niet' geschonken wordt. Wel zou je dit studietje een verwerking kunnen noemen van het Bijbelse en confessionele gegeven dat Gods verkiezing een verkiezing in Christus genoemd wordt. En daar zit wel een stukje kritiek in op het belijdenisgeschrift. Ik leg dat namelijk in het vervolg als volgt uit: Hij, de Christus, is Gods Verkorene bij uitstek die ook zelf verkiest. God verkiest zijn Zoon en in die Christusverkiezing mogen allen delen die door Christus verkoren zijn en in Hem geloven. Christus als de verkiezings(be)middelaar komt zo tussen de verkiezende God en ons in te staan. Het oudtestamentische verkiezingsgetuigenis bracht mij tot de idee van deze bemiddeling van Christus, voorafgegaan door eerdere verkiezingsbemiddelaars zoals Sion en David die naar Hem verwezen. Dat werpt een ander licht op Gods eeuwige verkiezing en ontnemt er de schijn van willekeur aan. De verkiezing krijgt zo wat ons mensen betreft (niet voor wat Christus aangaat) een geloofsvoorwaardelijk karakter. Gods verkiezing wordt ons bij deze benadering meer nabij gebracht dan in de DL het geval is. Wat blijft is de voorstelling dat de mens geen zucht aan zijn eeuwige zaligheid kan bijdragen. Hij is geen smid van zijn eigen behoud.

I

Verstaansmoelijkheden rondom het leerstuk van Gods verkiezing zijn van alle tijden en ook ik ben daar in mijn leven op gestuit. Mijn wieg heeft in de Alblasserwaard gestaan en die streek staat wel bekend om haar zwaartillendheid. Toen ik theologie ging studeren wist ik dat ik vroeg of laat mij met

de leer omtrent Gods verkiezing zou hebben bezig te houden. Dat heb ik dan ook gedaan. Eerst vanuit het Oude Testament (toen mijn hoofdinteresse) en later vanuit de Schrift als geheel. In deze studie wil ik van mijn bevindingen verslag uitbrengen.

II

Mijn mooiste Bijbeltheologische vondst is (in mijn ogen dan) geweest dat ik Gods verkiezing van ons mensen zie lopen over Christus: 'Dit is mijn geliefde Zoon (mijn uitverkorene, staat in Luc. 9:35) in wie Ik mijn welbehagen heb. Hoort naar Hem!' (Mat. 17:5). Van de Dordtse Leerregels heb ik altijd gevonden dat daarin de rol van Christus in het verkiezingsgebeuren niet zo duidelijk uit de verf komt. Hij wordt wel genoemd (DL I, vii): de verkiezing is een verkiezing in Christus; Hij is door God gesteld tot een Middelaar en Hoofd van alle uitverkorenen en tot een fundament der zaligheid; God heeft de uitverkorenen aan Hem gegeven om door Hem te worden zalig gemaakt (wat allemaal juist is), maar die zaligmaking zelf wordt van de verkiezing onderscheiden, die immers al van eeuwigheid heeft plaatsgevonden. Dat wekt de indruk dat Christus' verlossingswerk pas 'na' de verkiezing aan de orde komt en op die verkiezing zelf geen invloed heeft. En omgekeerd, dat de goddelijke verkiezing, genomen als predestinatie, wel invloed heeft op het heilswerk van Christus, in die zin dat ze dat heilswerk lijkt te doorkruisen en overbodig te maken. [Bij velen leidt dit er zelfs toe dat zij in de Schrift twee heilswegen zien aangewezen: 1) zie erachter te komen of je uitverkoren (en dus behouden) bent en 2) geloof in de Here Jezus en je zult behouden worden, van welke twee opties de eerste belangrijker gevonden wordt dan de laatste.] Dat Christus *zelf* Gods uitverkorene bij uitstek is die ook zelf verkiest, kom je in de DL niet tegen. In Johannes 15:9 zegt Christus: 'Ik heb jullie liefgehad, zoals de Vader Mij heeft liefgehad.' De verkiezende liefde van God zie je in dit woord via Christus naar ons toe stromen. Door in Hem te geloven worden

wij van die verkiezende liefde van God deelgenoot. Dat maakt onze verkiezing die in Christus vastligt geloofsafhankelijk. (Naar God en Christus toe vast en voor ons geloofsafhankelijk.) Het gaat hierbij om de uitdrukking ‘in Christus’. Wordt dat ‘in’ echt serieus genomen? Krijg je in de DL niet de indruk dat dit ‘in’ als een ‘naast’ wordt uitgelegd, als een apart plan? Christus naast God en zaligmaking naast verkiezing? Verkoren in Christus wil zeggen dat Gods verkiezing door de werkelijkheid van Christus zo geheel omgeven is, dat gezegd kan worden dat de Vader van Christus zelf ons liefheeft (Joh. 16:27). Vergelijk voor ‘in’: in de zon staan.

III

De leer van de dubbele predestinatie verduistert vanwege de dubbelheid van licht en donker de hele verkiezing. Met het probleem dat de ene mens gelooft en de andere niet moeten wij de leer van de verkiezing (tenminste zoals de Bijbel daarover mijns inziens spreekt) niet belasten, dat ontnemt er de vreugde aan. Mensen gaan zich plagen met de twijfel omtrent hun eigen behoud. Gelukkig komen de meeste gelovigen deze misvatting te boven door zich van heler harte aan de genade van God in Christus toe te vertrouwen, zonder zich veel van de verkiezing aan te trekken, maar ze kunnen dat laatste, gezien wat Dordt over de verkiezing gezegd heeft, niet anders dan met een confessioneel-kwaad geweten doen: ‘Ik geloof wel, maar ja, die verkiezing, hè?’

IV

Dat onze verkiezing ons eigen wordt via het geloof kan nooit als inbreng van ons in Gods verkiezend handelen worden uitgelegd, eenvoudig omdat geloven geen enkele verdienstelijkheid heeft. Het is louter genade dat wij geloven (Dtn. 7:7-9) en geloven mogen (Ef. 2:8). Zal men de drenkeling prijzen omdat

hij zo goed was de reddingsboei vast te grijpen? Daarom houden wij het oude gezegde dat de mens met zijn geloof geen enkele zucht aan zijn zaligheid toevoegt, ook voor wat zijn verkiezing betreft, onverkort staande.

V

Van Christus wordt, behalve zijn verkiezing, ook zijn voorbeschikking met zoveel woorden geleerd. Bij Hem vallen die twee samen: 'Hij was van tevoren gekend, vóór de grondlegging der wereld' (1 Petr. 1:20) én, enkele verzen verder: Christus is 'de levende steen, door de mensen wel verworpen maar bij God uitverkoren en kostbaar' (1 Petr. 2:4). Van niemand anders bij name wordt dat zo persoonlijk gezegd, wel van de gelovigen in algemene zin (Rom. 8:29). Deze voorgekendheid van Christus maakt zijn verkiezing door de Vader uitermate sterk. Ook zij bereikt ons via het geloof in Hem. In Christus en niet buiten Hem om zijn wij daarom voorgekend en verkoren. Alleen in Hem klimmen wij op tot de vreugde in God. 'Om ons heilgenot / worde Christus' God / met gejuich geprezen' (naar Psalm 81:1, OB).

VI

In artikel I, vii van de DL wordt de schijn gewekt dat de voorbeschikking losstaat van of voorafgaat aan het heilswerk van Christus. Dat valt af te leiden uit twee achtereenvolgende zinnen in dat artikel, ten eerste: '[God heeft] uit het gehele menselijke geslacht ... een zekere menigte van mensen, naar het vrije welbehagen van zijn wil, uitverkoren in Christus.' En vervolgens de zin: 'En opdat zij door Hem (Christus) zouden zalig gemaakt worden heeft Hij (God) ook besloten hen aan Hem (Christus) te geven en krachtig door zijn Woord en Geest tot zijn gemeenschap te roepen en te trekken.' Het woordje *ook* in de tweede zin zorgt voor dit misverstand, alsof er een apart be-

sluit van God nodig is geweest om Christus zijn zaligmakend werk te laten doen. Het is waar dat dit woordje *ook* niet noodzakelijk aan een tijdsvolgorde doet denken – er staat *ook* en niet *vervolgens* –, het zou ook een opsommingspartikel kunnen zijn. Je kunt je afvragen of het in het geheel van de onderhavige passage niet om een allround uiteenzetting van het heilswerk van God-in-Christus gaat, waarbij aan een tijdsvolgorde niet gedacht is? Maar het punt is dat het vaak zo verstaan is en wordt (zie par. 11), juist omdat de Bijbeltekst waarop hier gezinspeeld wordt (Rom. 8:29-30) in de staart die volgorde wel heeft ('geroepen, gerechtvaardigd, verheerlijkt', vs. 30). Het is daarom beter de bedoelde verzen van Romeinen 8 niet al te strikt als een heils(volg)orde, als een 'gulden keten' te lezen. Zij kunnen er, tegen de bedoeling van de DL in, gemakkelijk toe leiden de predestinatie van God en de zaligmaking door Christus van elkaar los te maken (zie onder 11). Het gaat om één gebeuren. Eén gebeuren van God in Christus en van Christus in God.

VII

Behalve dat Christus Gods verkorene is, verkoos en verkiest Hij ook zelf: '... Hij koos er twaalf uit die Hij ook apostelen noemde ...' (Luc. 6:13). 'Niet gij hebt Mij, maar Ik heb u uitgekozen en u aangewezen opdat gij zoudt heengaan en vrucht dragen...' (Joh. 15:16). Zijn eigen verkiezing door de Vader zette zich in die van de twaalf voort en via hen nog weer verder: 'Gelijk de vader Mij gezonden heeft, zend Ik ook u' (Joh. 20:21), en dat heeft dezelfde strekking als: Gelijk de Vader Mij verkozen heeft, verkies Ik ook u. Deze verkiezingsbemiddeling: de Vader verkiest Christus en Christus zet die verkiezing naar ons toe voort, heeft het grote voordeel dat zo de vastheid van de verkiezing rotsvast ligt en tegelijk de geloofsvoorwaardelijkheid die wij nodig hebben gewaarborgd is. Die doet nu aan de vastheid geen afbreuk. Onze benadering door Christus heeft immers die geloofsvoorwaardelijkheid: 'Geloof in de Here Jezus Christus

en gij zult behouden worden, gij en uw huis' (Hand. 16:31). Dat is: geloof in de verkoren Christus en heel zijn heilswerk en je zult in zijn verkiezing delen en behouden worden.

VIII

De goddelijke verkiezing beschrijft in het Oude Testament een weg met verschillende stadia die ons stap voor stap bij onze verkiezing in Christus brengen. Via de verkiezing van Israël wil God de volken der aarde bereiken met zijn heil: 'U heeft de HERE uw God uit alle volken op de aardbodem uitverkozen om zijn eigen volk te zijn,' krijgt Israël te horen (Dtn. 7:6) en 'In u zullen alle geslachten van de aardbodem gezegend worden' (Gen. 12:3) en 'Alzo lief heeft God de wereld gehad...' (Joh. 3:16). Israël zal het bruggenhoofd van Gods genadeoffensief in de wereld zijn. Maar dat gaat vanwege de Horeb-zonde – de zondeval in het genadetijdperk – vooreerst niet lukken. Mozes heeft, getuige zijn ernstige voorbede voor zijn volk, gedacht dat vanwege de Horeb-zonde de verkiezing en het verbond zouden eindigen (Dtn. 9:25-29). Toch zet de Here God na die verschrikkelijke zonde met het gouden kalf (overspel op de 'trouwdag' van het verbond) zijn verkiezing van Israël voort, en wel door haar vastheid te verlenen in de verzoeningsdienst van het altaar (lees daarvoor achter elkaar Deuteronomium 9 en 10, met wat daartussen ligt). Rustte Gods verkiezende liefde vóór het debacle van die zonde op het volk Israël zelf (Dtn. 7:6), na die zonde herhaalt zich dat niet, maar is het het heiligdom met zijn priesters dat aangeduid wordt als 'de plaats die de HERE verkiezen zal om daar zijn naam te doen wonen' (Dtn. 12:5 en een meervoud van die aanduiding in de rest van het boek Deuteronomium). De verkiezing gaat in een doos, het verbond gaat in de ark. Dat wijst op de verschuiving van de verkiezing, ze is niet langer rechtstreeks, ze wordt vertegenwoordigend: het volk Israël wordt verkozen in het heiligdom. Volstond dat nu voor de vastheid van de verkiezing? Algauw bleek van niet. Aan

de heiligdomsplaats waren immers ook mensen, de stam van Levi, verbonden. Feilbare mensen. Dat bleek al spoedig. In Leviticus 10, bijvoorbeeld, de zonde van de priesterzonen Nadab en Abihu. Het koningschap zou daarom voor een nadere versterking van de verzoeningsdienst van het altaar moeten zorgen. Een eerste proef daarmee mislukte, koning Saul bekommerde zich niet om de ark (1 Kron. 13:3). Een andere koning was nodig die de zaak van de verzoeningsdienst krachtig zou behartigen en bevorderen. De Here God vond hem in David en diens inspanning voor het Sions-heiligdom (in 2 Sam. 24 en Psalm 132). Altaar en troon, dat worden dan voortaan de twee steunberen voor Gods verkiezing van zijn volk. Israëls verkiezing trekt zich op deze twee, Sion en David, samen en wel in die zin dat het volk zich voortaan op deze twee verkorenen bij uitstek moet richten en oriënteren, wil het de zegen van het verbond genieten. Op Sion: Psalm 132:13: 'Want de HERE heeft Sion verkoren,' en op David: Psalm 78:70: 'Hij verkoos David zijn knecht,' die samen de voorgestalte vormen van de verkoren Heiland (de een als beeld van zijn *passieve*, de ander als beeld van zijn *actieve* gehoorzaamheid; de een als beeld van het te brengen zoenoffer, de ander als beeld van Hem die de gemeente bij dat offer brengt, 2 Sam. 24 en 2 Sam. 6) (zie daarvoor mijn *Van Oud Naar Nieuw*, hfst. III, p. 109vv). Let wel, beide, altaar en troon, hadden dus eerder al voor teleurstelling gezorgd. Denk aan de teloorgang van het heiligdom van Silo (1 Sam. 4; Jer. 7:12-15) en het debacle van het koningschap van Saul (1 Sam. 15). Zal de verkiezing nu dankzij die latere vervangingen voor goed vaststaan? We weten dat dit niet het geval is geweest. Ook het paar Sion en David zou teleurstellen en voor wat hun betekenis voor de verkiezing betreft in de ballingschap eindigen. Gods verkiezing van zijn volk wordt steeds meer een 'nog verkiezen' (Zach. 1:17), wat op het wonderlijke en onverdiende van de verkiezing wijst. Ook na de ballingschap zal ze nog geldig zijn. Het wachten zou nu zijn op de priesterkoning die Sion en David in zich verenigen zou. En zo komt Gods verkiezing via de weg van de elimina-

tie terecht bij Christus, in wie de verkiezing van Israël, Sion en David, tot vervulling komt. In Christus bereikt de verkiezende God Israël en in den vervolge de wereld met zijn heil.

IX

Dus: God verkiest zijn volk in de wereld vooreerst in Abraham, de vader van het volk Israël (Gen. 12:1-3; Dtn. 7:6), vervolgens in het heiligdom (Ex. 29:44-46), dan in David (Jes. 55:3) en ten slotte in Christus (Ef. 1:4), van wie uit de boodschap van de verkiezing de wereld overgaat. Het lijkt willekeurig om uit de rijke traditie van Israël nu juist het tweetal van Sion en David als verkorenen af te zonderen, maar feit is dat het over deze twee vaak gaat in het Oude Testament: denk aan de Sionsliederen, denk aan de koningspsalmen, denk aan de boeken 1 en 2 Kronieken die geschreven zijn vanuit het perspectief van Sion (2 Kronieken 36:22-23) en de boeken 1 en 2 Koningen die geschreven zijn vanuit het perspectief van David (2 Koningen 25:27-30). Denk aan Psalm 132, waarin we de wisselwerking zien tussen David en het Sionsheiligdom: David maakt alles gereed voor de rustplaats van de ark en vanuit het gereedgekomen heiligdom wordt zijn koningschap voor de toekomst verzekerd. Denk, om niet meer te noemen, aan de twee godsspraken in het boekje Haggai die allebei naar de messiaanse toekomst wijzen, de ene over het na de ballingschap heropgerichte heiligdom, waarvan de heerlijkheid groter zal zijn dan die van Salomo's tempel (Hg. 1:7-10) en de andere over de Davidszoon Zerubbabel die tot Gods zegelring uitverkoren wordt (Hg. 2:22-24 (Jer. 22:24)). Sion en David, het zijn werkelijk de twee namen die met hoofdletters boven Israëls Bijbelse geschiedenis geschreven staan. Zij zijn eeuwenlang de twee dobbers of drijvers geweest waaraan het net van het evangelie in het water hing. Uitgaande van de bekende verbondsformule: 'Ik zal u tot een God zijn en gij zult mij tot een volk zijn,' merk je dat, ter versterking van het tweede lid van deze formule: 'en gij zult Mij tot een volk zijn,' soms

Sion en soms David genoemd wordt. Wat Sion betreft: 'Mijn woning (Sion) zal bij hen zijn. Ik zal hun tot een God zijn en zij zullen Mij tot een volk zijn' (Ez. 37:27); Israël is het land des Heren krachtens de inwoning Gods. En wat David betreft: 'Zij zullen Mij tot een volk zijn en Ik zal hun tot een God zijn en mijn knecht David zal koning over hen wezen' (Ez. 37:23-24); Israël is het volk des Heren krachtens het messiaanse koningschap van David. Soms zelfs wordt voor dat tweede lid óf enkel Sion óf enkel David genoemd. Wat Sion betreft: 'God is bekend in Juda, zijn naam is groot in Israël. In Salem was immers zijn tent en op Sion zijn woning' (Ps. 76:2 en 3). Hoe zou Juda/Israël Gods land kunnen zijn zonder de tempel? Het land Juda/Israël is vertegenwoordigd in het heiligdom. En wat David betreft: 'De HERE der heerscharen is God over Israël en het huis van David zal bestendig zijn voor uw aangezicht' (2 Sam. 7:26). Hoe zou Israël Gods volk kunnen zijn, als niet David de van God gegeven messiaanse koning was? Het volk Israël is vertegenwoordigd in de koning. Een en ander wordt kortgesloten in dit beloftewoord: 'Ik zal met u een eeuwig verbond sluiten: de betrouwbare genadebewijzen aan David' (Jes. 55:3b). De David van de messiaanse belofte vertegenwoordigt hier het volk in ballingschap dat zelf niet genoemd wordt; het is in de David van de belofte begrepen. Het is dan ook zo dat Sion en David worden toegevoegd om aan het verbond naar zijn menselijke kant kracht te verlenen; samen borgen zij in de tijd vóór Christus (en dat wil ook zeggen: voorlopig!) het Immanuëlgeheimenis. Zonder die twee is het verbond een onmogelijkheid gebleken. Gods verkiezing en verbond met Israël hechten zich dus aan de namen van Sion en David, zodanig dat je kunt zeggen: God verkoos het land Israël 'in' het heiligdom Sion en God verkoos het volk Israël 'in' David, zoals later van de gemeente gezegd kan worden dat ze 'in' Christus verkoren is (let op dat eigenaardige woordje 'in', wat op vertegenwoordiging wijst). En wat nog meer zegt: de Heiland heeft zich van elk van die twee de vervulling geweten. Van Sion: 'Breek deze tempel af...'

enz. (Joh. 2:19) zegt Jezus van zichzelf en vervolgens: ‘Meer dan de tempel is hier’ (Mat. 12:6) en van David: van wie Jezus belijdt dat Hij diens Zoon (en Heer) is (Mat. 22:44-45), terwijl ook daar het woord van Hem volgt: ‘En zie, meer dan Salomo (de zoon van David) is hier’ (Mat. 12:42). Sion en David, hun beider geloofsvoorwaardelijke verkiezing leidt van Gods kant uiteindelijk heen naar de verkiezing van de gemeente ‘in’ Christus: van Hem uit verspreidt zich de verkiezing over allen die door een waar geloof aan Christus verbonden zijn.

x

Uit het feit dat er verkorenen zijn die toch afvallig worden is duidelijk dat we de verkiezing, juist omdat ze met de geloofsband onlosmakelijk verbonden is, kunnen verliezen. ‘Wat, voor zover het de (vaak in zonde vallende) gelovigen betreft, niet alleen gemakkelijk zou kunnen gebeuren, maar ook stellig gebeuren zou, maar waar het God aangaat, helemaal niet kan gebeuren, omdat noch Gods raad veranderd, noch zijn belofte gebroken kan worden’ (DL V, viii). Uit deze formulering die je in de belijdenis van Dordt niet zou verwachten, blijkt dat ook volgens de DL de verkiezing een geloofszaak is en alleen in Christus en niet in de gelovigen zelf vastligt. Dat is inderdaad het geval, waarom dan ook de gelovige een verkorene-in-de-Heer genoemd wordt (Ef. 1:4; Rom. 16:13). Hij of zij kan altijd, ook in of na de zwaarste aanvechting of zonde, naar de verkoren Christus en naar zijn of haar verkiezing in Christus terug. De rol van Christus in het verkiezingsgebeuren brengt voor ons de bewegelijkheid en in zekere zin de menselijkheid (naar de mate van de menselijke verantwoordelijkheid) in de verkiezing en alleen door het geloof in Hem geeft ze ons de nodige vastheid. Vandaar dat we in 2 Petr. 1:10 lezen: ‘Beijvert u daarom des te meer, broeders, om uw roeping en verkiezing te bevestigen (St. Vert: ‘vast te maken...; vastmaken, waaraan? Aan de verkiezing van Christus’). In de verzen 5-7 van dit hoofdstuk staat hoe

18

dat moet: ‘Maar schraagt om deze reden met betoon van alle ijver door uw geloof de deugd, door de deugd de kennis, door de kennis de zelfbeheersing, door de zelfbeheersing de volharding, door de volharding de godsvrucht, door de godsvrucht de broederliefde en door de broederliefde de liefde (jegens) allen.’ Onze roeping en verkiezing geven ons door het geloof in Christus de handen vol werk. Blijven die achterwege dan kunnen wij onze roeping en verkiezing op den duur verliezen. Zij baat ons dan niet meer in het oordeel.

XI

Naast de verkiezing onderscheidt de heilige Schrift dus de verwerping. Het is trouwens opvallend dat deze goddelijke verwerping in de DL voorzichtig gedefinieerd wordt, met weinig actieve werkwoorden, als een voorbijgaan, een laten in de boosheid, een niet-verkiezen, een niet-geven van of niet-begiftigen met het geloof, wat pas uiteindelijk, en dat niet zonder eigen verantwoordelijkheid en schuld, leidt tot de eeuwige verdorpenis en straf (zie DL I, xv). Het woord verwerping is daarom eigenlijk niet goed gekozen, het is te actief, het is eerder een niet-verkiezen, meer een laten dan een doen van God. Maar het kan wel op actieve verwerping uitlopen, zoals trouwens ook bij een verkorene niet uit te sluiten is (Joh. 6:70-71 (Judas!)).

XII

De goddelijke verwerping is niet de keerzijde van Gods verkiezing, in die zin dat je zou kunnen zeggen: alles wat niet verkozen is, is verworpen. Dat mag zo schijnen en er is zelfs een woord van God te noemen dat dit lijkt te bevestigen: ‘Gode zijn al zijn werken van eeuwigheid af bekend’ (Hand. 15:18). Dat hoeft trouwens niet ontkend te worden (mag dat ook niet!), maar iets anders is het, dat woord te gebruiken voor de leer van de eeuwige verwerping. Maar daarnaast is er ook plaats voor een andere,

meer op de geschiedenis gestoelde voorstelling. Verwerping is dan zeker niet een planmatig en aan alles voorafgaand en voor eeuwig geldend neen van God tegen het grootste deel van de mensheid, wat met de uitdrukking ‘*dubbele predestinatie*’ (alsof het om de andere helft van hetzelfde verschijnsel van de voorbeschikking zou gaan) gesuggereerd, maar door de DL zelf in de slotbeschouwing bestreden wordt. Het misverstand wordt daarin met verfoeiing verworpen ‘dat de verwerping *op gelijke wijze* de oorzaak zou zijn van de ongelovigheid en goddeloosheid, gelijk de verkiezing de fontein en oorzaak des geloofs en der goede werken is’ (het is prof. G.C. Berkouwer geweest die bij herhaling op deze passage in de DL geweest heeft). Het is immers juist ten behoeve van de gehele mensheid dat Israël (en de kerk) door de verkiezing-in-Christus apart gesteld wordt als boodschapper(-ster) van het heil aan de niet-gelovigen die eerst gepasseerd waren. God gebruikt daarvoor de vreugde van de verkorenen om hun lot die de gepasseerden jaloers maakt (1 Kon. 10:8 en 9; Jes. 45:14). Voor de wereldbevolking ligt dan dus alles nog open, wat volgt uit het zedingsbevel dat algemeen gehouden is. Wie van de gepasseerden gelovig reageert op deze wervende zedingsprediking, die krijgt aansluiting op de Christusverkiezing, waardoor de aanvankelijke verwerping (of beter dus: het gepasseerd zijn) wordt opgeheven. Over wie door deze boodschap niet bereikt wordt blijft de Bijbel tot de komst van Christus terughoudend.

XIII

Dat voorbijgaan en laten in de boosheid kan dan ook als een voorlopigheid verstaan worden (Hand. 14:16). Toen de Here God zijn Israël verkoos en aan de Kanaänitische volken voorbijging (Ps. 147:19-20), was dat voorlopig; ze zouden later alsnog bij het heil van de Komende betrokken worden (Gen. 12:1-3; Psalm 87; Zach. 9:1vv; Joh. 10:16), zoals ook uit Jezus’ woord tot de Kananese (= Kanaänitische!) vrouw blijkt: ‘O vrouw, groot

is uw geloof?' (Mat. 15:21-28). Zij behoorde namelijk met haar volk tot die gepasseerden.

XIV

De verkiezing van God is dus zijn *werkwijze* in de geschiedenis met behulp waarvan Hij zijn heilsplan volvoert: via de verkoren Christus wil Hij de niet-verkorenen bereiken met de boodschap van het heil, naar het oudtestamentische model, volgens hetwelk het verkoren volk Israël de nog niet geredde wereld met het evangelie zou bereiken en zegenen (en de kerk de overige heidenen). Voor de onder de oude bedeling gestorven heidenen mocht daarbij hoop geput worden uit de prediking van Christus aan de geesten in de gevangenis (1 Petr. 3:19vv). Misschien is hierlangs ook het 'zich voor de doden laten dopen' (1 Kor. 15:29) te benaderen, wat op een gezegende ruimhartigheid van de kerk wijst.

XV

(Nadere uitweiding over de stijl van Gods verkiezing:) In zijn verkiezing zoekt God doorgaans de minst geachte op om degene die meer vooraanstaand is een proef af te nemen, hoe die daarop reageren zal. Dat begon al vroeg: 'De **HERE** sloeg acht op Abel en zijn offer, maar op Kain en zijn offer sloeg Hij geen acht' (Gen. 4:4-5, 'acht slaan op' is een verkiezingsterm.) Het herhaalt zich bij de tweeling Ezau en Jakob: 'De oudste zal de jongste dienstbaar zijn' (Gen. 25:23). Betekent dit nu dat Abel of Jakob uitverkoren en Kain of Ezau verworpen was? Dat laatste, 'verworpen', is te veel gezegd. Liever zeg ik dat de minder geachte Abel ('ijdelheid' of niksigheid betekent zijn naam) boven de veelbelovende Kain (zijn naam betekent zoiets als 'sterke smid(?)') begunstigd werd en Jakob boven Ezau voorgetrokken, waarmee deze oudste zoon van het eerste mensenpaar en de oudste zoon van Isaäk en Rebekka een proef werd afgenomen:

konden zij deze bevoorrechting van de minder geachte naast zich hebben, konden zij die velen? Nee dus. Wanneer die twee zich in wat over hen besloten was geschikt hadden, zou er voor hen allebei heil zijn geweest, zij het ook voor beiden als tweede onder Abel of onder Jakob. Maar beiden pasten daarvoor en verteerden zich in jaloezie. We stuiten hier in alle vroegte van de geschiedenis op de werkwijze van de verkiezende God, zoals we die door heel de Bijbel heen terugvinden: Gods verkiezing van het 'wormpje' (Jes. 41:14) Jakob te midden van de zelfbewuste volken rondom (Dtn. 4:30-40; 7:7-9). Of Gods verkiezing van het bescheiden heiligdom op de Sionsheuvel boven de afgunstige en verheven Basantoppen, symbool als die waren voor de religie van de mensen die weigeren zich voor God te verootmoedigen (Ps. 68:16-17; met de bij de heidenen gebruikelijke altaar*hoogte* om de Here God meer nabij te komen dreef de Bijbel vanouds al de spot, Ex. 20:26). Of, Gods verkiezing van de nederige herdersknaap David, de jongste en over het hoofd geziene zoon van Isai, boven de indrukwekkende gestalte van koning Saul, die 'van zijn schouderen opwaarts hoger dan al het volk' (1 Sam. 10:23) was. Deze verschillende verkiezingen vonden met hetzelfde doel plaats: de Here God nam daarin eerst de volken rondom en vervolgens het volk Israël zelf een proef af, die velen niet hebben doorstaan: of zij de bevoorrechting van Israël boven de andere volken of van de Sionsheuvel boven de bultige bergen van Basan of van David boven Saul zouden accepteren. En opnieuw, ze deden dat niet. Toch kon het ook anders gaan en stond het bijvoorbeeld Saul en zijn aanhang vrij om dwars door hun ergernis over die opmerkelijke voorrang van David heen Gods keus voor deze onbeduidende herdersknaap alsnog bij te vallen. Prins Jonathan, hoewel hij als opvolger van Saul gepasseerd was, maakte op indrukwekkende wijze van die mogelijkheid gebruik. Zet daar eens Nabal de Kalebiet uit 1 Samuel 25 of Efraïm uit 1 Koningen 12 bij de scheuring van het rijk tegenover: 'Wij hebben geen deel aan David en geen erfbezit met de zoon van Isai!' (Eerder was het al de opstandige Benjaminiet

Seba geweest die hetzelfde zei, 2 Sam. 20:1.) Zo nu ook wordt de hele, hoog in de boom zittende, mensheid de proef afgenomen of zij de uitverkoren, de verachte en van mensen verlaten (Jes. 53:3) Jezus als hun Heiland zullen erkennen. Degenen die dat doen zijn de in Christus verkorenen. 'De hemel heeft het klein' verkoren / al wie door ootmoed wordt herboren / die is van 't hemelse geslacht' (Vondel, zie Gez. 153:10 (OLB)). Van de verkorene wordt verwacht dat hij zich, in plaats van zich op zijn verkiezing te verheffen, voor het heil van de gepasseerden (hetzelfde heil als waarvan hij zelf geniet!) zal inspannen.

XVI

Het is er ver vandaan dat wij mensenkinderen Gods verkiezing voetstoots zouden accepteren. Reeds bij de aartsvaders zie je het verzet ertegen beginnen. De natuurlijke voorkeur van Abraham ging uit naar Ismaël boven Isaäk ('Och, mocht Ismaël voor uw aangezicht leven', Gen. 17:18); de natuurlijke voorkeur van Isaäk ging uit naar Ezau boven Jakob ('En Isaäk had – anders dan Rebekka – Ezau lief,' niet alleen omdat het wildbraad naar zijn mond was, Gen. 25:28, maar vooral omdat hij zonder enig bedenken, tegen de godsspraak in, Ezau ging zegenen); de natuurlijke voorkeur van Jakob ging uit naar Jozef (en Benjamin) boven zijn andere zonen (Gen. 37:3; de veelervige rok voor Jozef), met name de door God genoemde Juda (Gen. 49:8); de natuurlijke voorkeur van Jozef ging uit naar Efraïm (en Manasse) die hij door Jakob liet zegenen boven diens andere zonen (Gen. 48). Jozef stelde dus zijn zoons (half-Egyptische prinses!) boven zijn eigen broers (Gen. 48), al durf ik niet te stellen dat Jozef daarvoor de zegen misbruikte of stal. Daarvoor lag deze voorkeur van Jozef voor zijn kinderen (en van Jakob voor zijn kleinkinderen) menselijk te veel voor de hand. De Here God heeft het begrijpelijke van deze handelwijze van Jozef *geduld* (opperde ik in mijn boekje *Efraïm*). Het heeft trouwens wel school gemaakt, want de natuurlijke voorkeur van de tien

stammen ging veel later nog naar Efraïm boven Jeruzalem-David (1 Kon. 12:16) uit. Evenwel, Gods verkiezing heeft zich in geen van die gevallen bij die menselijke voorkeur aangesloten, al heeft met name de profeet Jeremia gewaagd van de liefde van de Here God voor Efraïm (Jer. 31:9 en 20; eigenaardig vanwege Ps. 78:67). En daarom zie je Gods verkiezingslijn in de Bijbelse geschiedenis via de ‘zwakste’ en menselijk minst aansprekende schakels lopen: Isaäk, Jakob, Juda, David, | Christus. De verkiezing van Efraïm en Saul, de Racheliden (“Ziet ge wel wie de Here God verkozen heeft? Want er is niemand als hij onder het gehele volk,” zegt Samuel van Saul, 1 Sam. 10:24) bleek achteraf toch menselijk maakwerk te zijn, al ligt het bij Efraïm vanwege figuren als Jozua en Samuel (Efraïmieten immers), gecompliceerder, gemengder dan bij Saul. Wij zouden met een ‘rest’ van Efraïm kunnen rekenen. Moet dat trouwens niet bij alle stammen?

XVII

Het eerbiedwekkende verschijnsel van de predestinatie, de voorverordining van wie behouden wordt en wie niet, moet van de verkiezing onderscheiden worden. Ze lijkt wat haar definitief karakter en haar verborgenheid betreft op de leer van de voorzienigheid Gods. Alleen bij Christus vallen die twee, predestinatie en verkiezing, als geopenbaarde waarheid, samen (1 Petr. 1:20 en 1 Petr. 2:4). Het is dan ook alleen door het geloof in Christus dat wij er de toegang toe krijgen. Iedere gelovige die twijfelt of hij wel of niet behouden is, mag met die twijfel naar Christus gaan om zich door het geloof in diens voorgekendheid en verkiezing te bergen. En dat maakt dan zijn verkiezing tot verkiezing van eeuwigheid, van vóór de grondlegging der wereld (Ef. 1:4). Want als we Christus Gods uitverkorene bij uitstek noemen (zie par. II), dan bedoelen we Christus-met-alde-zijnen en zo zijn we dan als gelovigen mede-uitverkoren in Christus en weten wij ons door God gekend, dan geldt ook voor

